

Een thuiswedstrijd op de Markt in Schagen

Een karakteristiek silhouet

Veel natuursteen wordt gerepareerd of vervangen

Projectleider Peter Rietveld en uitvoerder Sjaak Bes van Pronk Restauratie BV uit Warmenhuizen zijn razend enthousiast over de restauratie van de Grote Kerk in Schagen. ‘Het is voor ons een thuiswedstrijd; als erkend restauratiebouwbedrijf voeren we veel restauratieprojecten uit, maar de laatste jaren werkten we ook vaak in Amsterdam. Het is voor ons geweldig om zo’n prachtig monument dicht bij huis onderhanden te mogen nemen. Deze kerk is met name bijzonder, omdat er veel natuursteen in is verwerkt. Dat komt hier in de kop van Noord-Holland niet vaak voor’.

Toegankelijkheid verbeteren Zo’n 30 jaar geleden is de Grote Kerk in Schagen voor het laatst gerestaureerd. Het werd de hoogste tijd om het glas-in-lood, het lei- en loodwerk en het natuursteenwerk aan te pakken. Met een subsidie van de provincie Noord-Holland en een BRIM-subsidie werd dit mogelijk. De provincie had naast de instandhouding van het gebouw vooral ook verbetering van de toegankelijkheid van de kerk voor ogen. In het plan van architect W. Schagen komen beide doelstellingen terug. Allereerst worden de kerktoren en het kerkship grondig gerestaureerd. In de kerk wordt vervolgens achter een tussenwand door middel van een eigentijds glazen ontwerp, een jeugdthunk en een koffieruimte met moderne voorzieningen opgenomen. Tot slot wordt het verblijf in de kerk veraangenaamd door het plaatsen van vloerverwarming.

Trotseerloodjes Sjaak Bes legt uit welke instandhoudingswerkzaamheden er worden uitgevoerd; ‘de leien op het dak

liggen in maasdekking; een groot deel is vervangen. Ook het loodwerk, dat 25-ponds en zwaarder is uitgevoerd, is grotendeels vervangen. Het loodwerk wordt in het werk gepatineerd’. Bes wijst op de trotseerloodjes. ‘Met deze flexibele kleine stukjes lood op de zijwangen van de dakkapellen worden de bevestigingen van het loodwerk aan de achterliggende constructie afgedekt. Op de trotseerloodjes staat doorgaans de naam van de leidekker die het heeft aangebracht. Bij het vervangen ervan komen vaak prachtige oude exemplaren tevoorschijn. Adri Pronk, onze gepensioneerde oud-directeur, heeft deze altijd bewaard en inmiddels een indrukwekkende collectie verzameld waarmee hij wel een museum kan beginnen!’.

Natuursteen in Noord-Holland Het repareren en vervangen van het Udelfanger zandsteen is de krent uit de pap. De natuursteen is op veel plaatsen broos en afgebrokkeld. In de jaren ‘80 zijn al delen vervangen door Ettringer tufsteen. Nu

Glas-in-lood ramen met recent vervangen Udelfanger natuursteen (boven) en Ettringer tufsteen, aangebracht in de jaren ‘80.

wordt op grote schaal ingegrepen in overleg met de heer Tolboom van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed. Veel pinakels worden gelicht, gerepareerd en weer gedooft (verankerd) met bronzen stiften. De zware elementen worden met inventieve hulpmiddelen op de steigers getild en waar nodig wordt een hoge kraan ingezet. 'Wij komen hier in de regio weinig zandsteen tegen in te restaureren monumenten, dus wij vinden dit bijzonder om te doen. Afgelopen september hebben we tijdens de monumentendag honderden bezoekers gehad, de Schagenezen bleken erg begaan met het behoud van de kerk en men vond het fantastisch om het restauratiewerk van dichtbij te kunnen bekijken', vertelt Rietveld. 'Het was voor ons wel een uitdaging om zoveel bezoekers op een veilige manier over de steigers te loodsen, maar het is gelukkig goed verlopen'.

Glas-in-lood Vrijwel alle glas-in-lood ramen zijn uit de natuurstenen kozijnen gehaald en overgebracht naar het atelier van de glazenier. Terwijl de ramen worden gerestaureerd door de glazenier zijn de restauratievaklieden bezig met het repareren en vervangen van veel zandsteen rondom de ramen en het vervangen van de tussenliggende brugstaven. Het aanbrengen van de nieuwe roestvrijstalen brugstaven, die de glaspanelen ondersteunen, is een secuur werkje. Ook het merken van alle uitgenomen delen is een flinke klus. Peter Rietveld: 'Als projectleider ben ik onder meer verantwoordelijk voor de voorbereiding, routing en planning. Het is op een groot project als deze kerk een behoorlijke puzzel om het goed op orde te krijgen en te houden. We gebruiken borderellen waarop alle ramen, natuursteenreparaties, e.d. worden uitgetekend'.

De restauratie zal medio maart 2012 worden afgerond. Bes, Rietveld en collega's hebben dan 1½ jaar kunnen genieten van een uitdagend werk dichtbij huis en kunnen, bij het doen van de wekelijkse boodschappen op de Markt in Schagen, tevreden omhoog blikken.

Vakgroep Restauratie

Dit is het 24e artikel in een serie waarin leden van de Vakgroep Restauratie, de branchevereniging van erkende restauratiebouwbedrijven, vertellen over bijzondere facetten van hun werk.

De grote kerk op de Markt in Schagen is een zeldzaam en authentiek voorbeeld van een neogotische kerk, gebouwd voor een hervormde gemeente. De kerk is in 1897 ontworpen door architect J.A.G. van der Steur, die in verschillende historische stijlen bouwde. De kerk verving een door brand verwoeste kerk, die op dezelfde plek stond. Van der Steur liet zich bij het ontwerp van de toren inspireren door de verloren gegane 16e eeuwse voorganger van de kerk. Dit leverde een karakteristieke toren op met een rijk versierd carillon gedeelte en een peervormige bekroning. De kerk is opgetrokken in rode baksteen met toepassing van een snijvoeg; daarnaast is veel natuursteen toegepast op de steunberen, plint, hoeken en rond de vensters.

Dakkapellen met nieuwe trotseerloodjes op de zijwangen

Foto links: Slecht voegwerk wordt vervangen door nieuwe snijvoegen met een zorgvuldig samengestelde kalkmortel.

Opdrachtgever: Gemeente Schagen / Protestantse Gemeente Schagen

Aannemer: Pronk Restauratie BV, Warmenhuizen

Architect: Buro architect W. Schagen bna, Nieuwe Niedorp

Installatie en advies: B3 Installatie Advies, Heerenveen

Glas-in-lood: Anthonie Koolen Glazeniers BV, Molenhoek

Zandsteen: Slotboom Steenhouders BV, Winterswijk

Leidekkers- en loodgieterswerk: Pronk Leidekkers BV

Morteladvies en levering: Jahn International Restauratietechnieken BV, Stellendam